

**PHƯƠNG PHÁP VIẾT
ĐỀ CƯƠNG NGHIÊN CỨU
KHOA HỌC**

Nhiệm vụ nghiên cứu khoa học

- ❖ NCKH ngày nay không phải là công việc bắt nguồn từ những phát hiện ngẫu nhiên
- ❖ Là một hoạt động có định hướng và được thể hiện trong kế hoạch NC của cá nhân hay tập thể
- ❖ Nhiệm vụ NC có thể xuất phát từ hoàn cảnh sau đây:
 - Chủ trương phát triển kinh tế xã hội của một nước
 - Nhiệm vụ được giao từ cấp trên
 - từ hợp đồng với các đối tác
 - do người NC tự đặt cho mình

Các bước thực hiện 1 đề tài nghiên cứu

- ❖ Lựa chọn đề tài NC
 - ❖ Xây dựng đề cương NC
 - ❖ Lập danh sách cộng tác viên NC
 - ❖ Chuẩn bị các nguồn lực NC
 - ❖ Soạn kế hoạch NC
-
- ❖ Trong phần này, chúng tôi tập trung vào viết đề cương NC

Các phần của một đề cương nghiên cứu

❖ TÊN ĐỀ TÀI

❖ ĐẶT VẤN ĐỀ

– Mục tiêu

1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU

2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

3. DỰ KIẾN KẾT QUẢ

4. DỰ KIẾN BÀN LUẬN

➤ DỰ KIẾN KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

➤ KẾ HOẠCH THỜI GIAN THỰC HIỆN

➤ DỰ TRÙ KINH PHÍ

➤ TÀI LIỆU THAM KHẢO

➤ PHỤ LỤC

Tên đề tài

❖ Tên đề tài NC:

- phải thể hiện rõ chủ đề NC.
- phải tập trung vào P/p giải quyết vấn đề
- thường liên quan chặt chẽ với mục tiêu NC.
- thường là một danh từ
- nên ngắn gọn

Tên đề tài

- *Làm thế nào xây dựng một tên đề tài?*
- ❖ Nên tham khảo một vài số của một tạp chí.
- ❖ Nên dùng từ khoá
- ❖ Sau khi đã chọn được từ, xếp đặt chúng theo trật tự hợp lý.
- ❖ Không viết tắt, không sử dụng danh từ mà người đọc có thể hiểu hai nghĩa.
- ❖ Tên đề tài nên đề cập đến nội dung NC:
 - Nghiên cứu điều gì?
 - Ở đâu?
 - Khi nào? (có hoặc không)

Tên đề tài

- *Làm thế nào xây dựng một tên đề tài?*

❖ Ví dụ:

- Phân tích các yếu tố nguy cơ gây suy dinh dưỡng ở trẻ em <5 tuổi tại thành phố Cà Mau.
- Khảo sát tình hình tăng huyết áp và một số yếu tố liên quan ở người trưởng thành trong độ tuổi 25 - 60 tại phường Phú Hội, thành phố Huế năm 2012
- Nghiên cứu rối loạn LIPID máu ở bệnh nhân đái tháo đường týp 2 có tăng huyết áp tại Bệnh viện đa khoa trung ương Cần Thơ

Đặt vấn đề

- Đặt vấn đề là phần rất quan trọng vì:
 - ❖ là cơ sở để phát triển các phần khác của bản đề cương NC.
 - ❖ tạo điều kiện để người NC tìm kiếm thông tin về NC khác có ích cho NC của mình.
 - ❖ Nhà NC trình bày một cách hệ thống, rõ ràng:
 - lý do NC
 - kết quả mong đợi sẽ đạt được qua NC.

Đặt vấn đề

❖ *Tóm tắt tình hình chung:*

- Mô tả bối cảnh của vấn đề cần NC và
- nêu ra một vài con số thống kê có tính chất minh họa.

❖ *Tóm tắt các NC trước:*

- Mô tả tóm tắt các NC ở trong và ngoài nước có liên quan đến đề tài dự kiến NC.
- Nếu là biện pháp can thiệp đã được NC:
 - ✓ nêu rõ kết quả đã đạt được ,
 - ✓ lí do NC tiếp trong đó có cả những điểm còn bỏ ngỏ ở các NC trước.

Đặt vấn đề

- ❖ *Sự cần thiết, tầm quan trọng của NC:*
 - Mô tả đầy đủ bản chất, tầm cỡ của vấn đề:
 - ✓ phạm vi NC có rộng không?
 - ✓ NC này có quan trọng?
 - ✓ Hiệu quả như thế nào?
 - Mô tả sự phân bố của vấn đề:
 - ✓ ai, ở đâu chịu ảnh hưởng?
 - ✓ Khi nào?
 - ✓ Bao lâu?
 - ✓ Hậu quả của ảnh hưởng?
 - ✓ Liên hệ với hệ thống y tế như thế nào?

Đặt vấn đề

- ❖ *Nêu vấn đề:* Phân tích rõ các yếu tố liên quan để thuyết phục người đọc rằng “những dẫn liệu và hiểu biết sẵn có là không đủ để giải quyết vấn đề”
- ❖ *Mô tả loại kết quả:* Nêu tóm tắt những kết quả dự kiến đề tài sẽ thu được, cách sử dụng kết quả này để giải quyết vấn đề
- ❖ *Liệt kê ngắn các khái niệm:* Nếu có những khái niệm cơ bản sử dụng trong NC thì có thể đưa vào trong phần đặt vấn đề (đối với một số đề tài cần thiết)

Mục tiêu nghiên cứu

❖ Mục tiêu :

- liên quan chặt chẽ với phần đặt vấn đề,
- phải phù hợp:
 - ✓ với tên đề tài,
 - ✓ với nhiệm vụ của công trình.

❖ Mục tiêu:

- phải được xác định cho phù hợp với nội dung và khả năng giả thuyết của đề tài,
- không thể nêu ra mục tiêu theo ý muốn chủ quan mà nội dung và khả năng của đề tài không thể giải quyết được

❖ Mỗi đề tài NC phải luôn đưa ra được :

- mục tiêu chung và
- mục tiêu cụ thể

Mục tiêu nghiên cứu

- *Mục tiêu chung:*
 - Là mục tiêu tổng quát của đề tài,
 - chỉ nêu khái quát điều mà NC mong muốn đạt được.
- *Những mục tiêu cụ thể:*
 - đề cập một cách có hệ thống, đầy đủ những khía cạnh khác nhau của vấn đề và
 - các yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến/ hoặc gây ra vấn đề đó.

Mục tiêu nghiên cứu

- ***Cách nêu mục tiêu NC:***
 - ❖ Sử dụng các thuật ngữ rõ ràng, cụ thể,
 - ❖ Đề cập đến các khía cạnh của vấn đề , các yếu tố liên quan một cách ngắn gọn, mạch lạc và logic ,
 - ❖ Chỉ rõ ta sắp làm gì ? ở đâu ? để làm gì?...

Tổng quan tài liệu

- ❖ Tổng quan tài liệu nhằm tìm những thông tin sát hợp có liên quan đến đề tài NC.
- ❖ Tổng quan tài liệu:
 - giúp người NC khu trú vấn đề và phát sinh những ý tưởng mới,
 - thay vì lập lại những việc đã hoàn tất, củng cố giả thuyết và đặt giả thuyết sát hợp.
- ❖ Giúp xem lại những P/p đã dùng trước đây và những P/p có ích cho NC hiện tại và
- ❖ Tìm ra những khuyến cáo của những tác giả có kinh nghiệm trong cùng lĩnh vực NC.

Tổng quan tài liệu

- ❖ *Sát hợp*: Chỉ dựa vào những thông tin trực tiếp liên quan đến các biến số của chủ đề NC.
- ❖ *Tổng hợp*: Cần có sự phân tích và tổng hợp tất cả thông tin từ nhiều nguồn của cùng một chủ đề để có một hình ảnh chung.
 - Ví dụ, thay vì liệt kê kết quả của từng công trình NC, có thể viết “trong các NC ở khu vực Đông Nam Á, kết quả cho thấy tỉ lệ thay đổi từ ...% đến ...%”

Tổng quan tài liệu

❖ *Phê phán:*

- Khi đọc y văn, người đọc phải có tinh thần nhận xét và phê phán những con số từ NC ta đang tham khảo có chính xác hay không.
- Nếu không chính xác thì những lý do nào (ảnh hưởng nào của cơ hội, sai lệch, và nhiều chưa được kiểm soát).
- Rút ra được P/p NC phù hợp. Nếu kết quả là chính xác, tại sao kết quả có độ lớn như vậy, và khiến cho kết quả là tương tự hoặc khác với kết quả của những NC khác.
- Những ý tưởng có được khi nhận xét các tài liệu trong y văn sẽ giúp ích rất nhiều trong bàn luận kết quả NC.

Tổng quan tài liệu

- Viết tổng quan tài liệu bao gồm những bước chính sau đây:
 - ❖ Xác định chủ đề quan tâm
 - ❖ Xác định mục tiêu tổng quan tài liệu
 - ❖ Xác định tiêu chuẩn lựa chọn tài liệu và tiêu chuẩn loại trừ
 - ❖ Thu thập tài liệu liên quan từ các nguồn khác nhau:
 - các tạp chí khoa học,
 - báo cáo NC đã đăng trên các tạp chí hoặc chưa đăng,
 - các cơ sở dữ liệu (Medline, CD-ROMS,
 - luận văn thạc sỹ, luận án tiến sỹ, internet)
 - ❖ Đọc lướt:
 - phần tóm tắt của các tài liệu thu thập được,
 - nhanh để nắm được ý chính

Tổng quan tài liệu

- Viết tổng quan tài liệu bao gồm những bước chính sau đây:
 - ❖ Lựa chọn những tài liệu phù hợp với tiêu chuẩn đề ra. Lưu ý:
 - Lưu giữ những tài liệu đã được lựa chọn một cách cẩn thận,
 - sắp xếp những tài liệu này tùy theo mục đích sử dụng (ví dụ sắp xếp theo chủ đề chính, P/p,...)
 - ❖ Đọc chi tiết:
 - những tài liệu đã lựa chọn và
 - ghi chép những nội dung liên quan và
 - Chú thích những ý kiến, quan điểm ban đầu của người đọc
 - ❖ Viết tổng quan
 - ❖ Liệt kê thư mục để ghi tài liệu tham khảo

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

❖ *Đối tượng NC:*

- ✓ Xác định rõ đối tượng NC,
- ✓ tiêu chuẩn lựa chọn,
- ✓ tiêu chuẩn loại trừ

❖ *Thời gian và địa điểm NC:*

- ✓ cụ thể thời gian từ tháng năm bắt đầu đến tháng năm kết thúc.
- ✓ Địa điểm bao gồm tên đơn vị, xã/phường, quận/huyện tỉnh, thành phố.

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

- *Thiết kế NC*: sử dụng P/p NC:
 - định lượng, định tính, hay cả hai,
 - hay sử dụng số liệu thứ cấp,
 - NC bệnh chứng, mô tả hay phân tích,
 - điều tra đánh giá,
 - thống kê học,
 - P/p lý luận

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

❖ *Cỡ mẫu, P/p chọn mẫu:*

- Ghi công thức tính cỡ mẫu, lý giải các cấu phần của công thức,
- Tính toán cỡ mẫu cần thiết và tối ưu phù hợp với mục tiêu của đề tài.
- Chọn mẫu:
 - ✓ ngẫu nhiên đơn,
 - ✓ ngẫu nhiên hệ thống,
 - ✓ cụm,
 - ✓ phân tầng,
 - ✓ một giai đoạn hay nhiều giai đoạn v.v. .
- Mô tả chi tiết cách thức chọn mẫu.

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

❖ *Trình bày P/p thu thập số liệu:*

- phỏng vấn hay tự điền,
- quan sát,
- thảo luận nhóm,
- sử dụng hồ sơ/báo cáo/tài liệu có sẵn (lập bảng sẵn để điền số liệu tổng hợp vào), v.v.

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

- *Các biến số NC:*
 - Trình bày phần biến số NC thành bảng, gồm:
 - ✓ mục tiêu cụ thể,
 - ✓ tên biến số,
 - ✓ định nghĩa biến,
 - ✓ phân loại,
 - ✓ P/p thu thập.
 - Đối chiếu với mục tiêu để đảm bảo đủ các biến số đáp ứng được mục tiêu NC.
 - Các biến số sẽ là căn cứ để phát triển:
 - ✓ các phiếu hỏi và
 - ✓ các bảng trống trong phân tích số liệu.
 - Nêu các khái niệm, thước đo, tiêu chuẩn đánh giá (nếu có)

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

❖ *Phương pháp phân tích số liệu:*

- Làm sạch số liệu như thế nào,
- sử dụng phần mềm nào để nhập số liệu, phân tích,
- sử dụng các test thống kê nào để phân tích số liệu

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

❖ *Hạn chế của NC, sai số và biện pháp khắc phục sai số:*

- Nêu các sai số có thể gặp trong NC này,
- Trình bày các biện pháp phù hợp để khắc phục các sai số.
- Đề cập đến những hạn chế của NC (nếu có)

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

- *Vấn đề đạo đức của NC:*
- **Nêu ngắn gọn việc tuân thủ đạo đức NC:**
 - ✓ NC có ảnh hưởng đến sức khỏe, tâm lý cho đối tượng NC hoặc các đối tượng bị ảnh hưởng khác,
 - ✓ qui trình bảo mật thông tin,
 - ✓ Chế độ và quyền lợi của người tham gia NC.
- **Nêu hình thức thông qua qui trình xét duyệt về:**
 - ✓ mặt đạo đức y sinh học,
 - ✓ văn hóa của đề tài,
 - ✓ nơi & cấp quyết định thông qua.

Đối tượng và phương pháp nghiên cứu

- **Dự kiến kết quả NC:**
 - **Trình bày các bảng biểu trống (bảng câm) để dự kiến trình bày kết quả, cấu phần của dự kiến trình bày kết quả theo mục tiêu và biến số NC**

Kế hoạch thực hiện đề tài

- Xây dựng kế hoạch NC chỉ là tương đối, nhưng rất cần thiết.
- Nếu không có kế hoạch thì có thể sẽ xảy ra tính tùy tiện của bản thân các nhà NC.
- Trong quá trình NC có thể nảy sinh ra nhiều vấn đề mà nhà NC chưa lường được, nên tiến độ thời gian phải quy định:
 - ✓ rõ ràng,
 - ✓ khoa học,
 - ✓ không máy móc.

Kế hoạch thực hiện đề tài

- Kế hoạch thực hiện đề tài gồm hai loại:
 - *Bảng kế hoạch thực hiện đề tài*
 - *Biểu đồ về thực hiện kế hoạch đề tài (Biểu đồ Grant)*

Bảng kế hoạch thực hiện đề tài

TT	Mô tả nội dung công việc	Thời gian tiến hành (Từ đến...)	Người/cơ quan thực hiện	Dự kiến kết quả đạt được
1				
2				

Dự trù kinh phí

❖ Mục đích của dự toán kinh phí:

- Ước tính chi phí cho NC.
- Tìm ra những công việc chưa được tính toán trong kế hoạch triển khai NC.
- Tìm ra cách chi tiêu hợp lý.
- Tính toán nghiêm túc, đầy đủ điều kiện vật chất kỹ thuật và tài chính để NCKH thành công

Dự trù kinh phí

❖ Yêu cầu dự toán kinh phí:

- Phải xem xét, tính toán đầy đủ, cụ thể các khoản chi phí:
 - ✓ vật dụng,
 - ✓ phương tiện để thí nghiệm,
 - ✓ máy móc chuyên dùng,
 - ✓ điện nước,
 - ✓ chi phí đi lại v.v...
- Lập dự toán kinh phí phải diễn giải cụ thể, chi tiết cho:
 - ✓ từng nội dung công việc,
 - ✓ từng giai đoạn NC và
 - ✓ tuân thủ các nguyên tắc quản lý tài chính

Dự trù kinh phí

- **Cách lập dự toán kinh phí:**

- ❖ Dựa vào các hoạt động liệt kê trong kế hoạch NC để dự toán:
 - Tính chi tiêu cho mỗi hoạt động theo ngày công dự trù,
 - Tính các chi phí hỗ trợ để thực hiện các nhiệm vụ đề ra (đi lại, trang thiết bị, thuốc, hóa chất, văn phòng phẩm,...)
 - Dự kiến nguồn kinh phí hỗ trợ cho từng hoạt động (tại chỗ, tuyến trên cấp, tài trợ từ các tổ chức,...).
 - Nên có một khoản dự trữ phát sinh (khoảng 5% tổng kinh phí dự trù).
 - Cần phải giải thích cho các khoản dự trù để người đọc hiểu rõ các hoạt động.
 - Cân nhắc các giải pháp khác nhau để triển khai NC sao cho có hiệu quả cao nhất.

Dự trù kinh phí

- Nội dung cần diễn giải trong bản dự toán kinh phí đề tài (5 khoản):
 - ❖ Chi thù lao và thuê khoán chuyên môn
 - ❖ *Chi mua nguyên, nhiên vật liệu, dụng cụ, phụ tùng, năng lượng, sách, tài liệu*
 - ❖ Dự trù thiết bị, máy móc chuyên dùng phục vụ cho việc NC
 - ❖ Xây dựng sửa chữa nhỏ
 - ❖ Các chi phí khác

Cách viết tài liệu tham khảo

- ❖ Sắp xếp tài liệu tham khảo theo A, B, C... (theo tên tác giả hoặc tên sách) và phân thành từng nhóm ngôn ngữ: tiếng Việt, tiếng Anh, tiếng Pháp.
- ❖ Nếu là bài báo: thứ tự viết là tên tác giả (chữ thường, đậm), năm công bố, tên bài báo (chữ thường, không đậm, nghiêng), số Vol, số tập, số trang (chữ thường, không đậm).
- ❖ Nếu là sách: Tên sách (đậm, chữ thường), năm xuất bản, nhà xuất bản, (có thể ghi thêm số chương, số đề mục nếu thấy cần thiết).

Phụ lục

- ❖ Phụ lục 1: Các công cụ thu thập thông tin mang tính chất định lượng cho NC: Phiếu hỏi, bảng kiểm, v.v. Bản hướng dẫn phỏng vấn
- ❖ Phụ lục 2: Nội dung gợi ý thảo luận nhóm/phỏng vấn sâu
- ❖ Phụ lục 3: Danh sách địa bàn NC, danh sách khung mẫu (nếu có)
- ❖ Phụ lục ...